

Jerzy Libera

Potoczek, gm. Potok Wielki, woj.
tarnobrzeskie, St. 4 i 5, AZP 88-78

Informator Archeologiczny : badania 24, 3-4

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Śliwa, mgr Sławomir Dryja. Finansował I EISZ, ZAM IHKM PAN w Krakowie i WKZ w Nowym Sączu. Szósty sezon badań. Środkowo- i górnopaleolityczne schronisko jaskiniowe. Ślady osadnictwa średniowiecznego.

Rezultatem badań było odkrycie kolejnej, ósmej serii z zabytkami, w tym przypadku o cechach musterskich. Stanowiły one element skupiska, którego najważniejszą częścią są żuchwy i łby jaskiniowej. Innym rezultatem jest odsłonięcie dalszych części konstrukcji z granitowych i kwarcytowych otoczków (w-wa VII), co nastąpiło w wyniku istotnego poszerzenia wykopu.

Odkrytych zostało 117 zabytków kamiennych różnych kultur paleolitu (grawecka, szelecka, musterska), 2 fragmenty górnopaleolitycznych ostrzy kościanych, 2 zawieszki z przewierconych kłów pieśca i wiele szczątków zwierzęcych, m.in. nosorożca włochatego, lwa i niedźwiedzia jaskiniowego, renifera. Rozpoznane zostały też ewidentne ślady obróbki (nacięcia, wiercenie, tłuczenie) na niektórych fragmentach kości.

Po raz pierwszy od 1985 r. (pierwszy sezon) pobierane próby faunistyczne nie były całościowo szlamowane na sitach o 1 mm prześwicie. Wszystkie jednak przeglądane były poza jaskinią i dorywczo płukane. Tak więc ponad 600 zebranych w tym roku prób faunistycznych ma charakter jedynie wskaźnikowy.

Badania będą kontynuowane.

Potoczek, gm. Potok Wielki
woj. tarnobrzeskie St. 4 i 5
AZP 88-78

Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie Katedra Archeologii

Badania prowadził mgr Jerzy Libera. Finansowała BBIDZ w Tarnobrzegu oraz UMCS w Lublinie. Obozowiska: schyłkowopaleolityczne, ślady osadnictwa neolitycznego i z epoki brązu.

Stanowisko 4. Trzeci sezon badań. Obozowiska: schyłkowopaleolityczne (k. świderskiej), późnomezolityczne (k. janisławickiej), późnoneolityczne (k. ceramiki sznurowej) oraz wczesnobrązowe (k. Chłopice-Vesele → k. mierzanowicka).

Przebadano powierzchnię 83 m² (wykop I poszerzono o 42 m², wykop II o 25 m²) oraz założono 2 szurfy o powierzchni 16 m². Układ pionowy nie odbiegał od zaobserwowanego w latach poprzednich, w poziomym stwierdzono znacznie mniejsze nasycenie zabytkami (maksymalnie do 100 zabytków na m²). Nie uchwycono zarysów żadnych obiektów. Uzyskano łącznie 1789 zabytków krzemiennych, 10 kamiennych, 232 fragmenty ceramiki, kilkadziesiąt grudek polepy i 43 fragmenty kości. W materiale krzemiennym wyróżniono 141 narzędzi, 9 form powstałych przy formowaniu narzędzi oraz 81 rdzeni i form technicznych, ponadto uzyskano 526 wiórów i 1028 odlupków, okruchów i łusek.

Stosunkowo duży procent wśród narzędzi i rdzeni należy łączyć z osadnictwem schyłkowopaleolitycznym, dla którego formami charakterystycznymi są rdzenie mazowszańskie, dwupiętniki, z narzędzi — drapacze, ryłce różnych odmian, półtylczaki markolityczne oraz liściaki dwukątowe typu mazowszańskiego. Z innych form, wióry odbite z rdzeni dwupiętów (w tym formy częściowo retuszowane), wiór z trzoneczkiem, tylczaki. Jest to kolejna seria zabytków należąca do kultury świderskiej.

Znacznie uboższy ilościowo materiał reprezentuje osadnictwo okresu atlantyckiego, dla którego formami charakterystycznymi są pojedyncze rdzenie jednopiętów podstożkowe, wierzchniki, z narzędzi — trapez, trójkąty prostokątne, zbrojnik janisławicki, skrobacze, liczne regularne wąskie wióry, ponadto ryłcowce. Być może do inwentarzy tych łączonych z kulturą janisławicką należy również pojedynczy trójkąt rozwartokątny oraz zbrojnik z retuszowaną podstawą.

Wśród okruchów ceramicznych wyróżniono kilkanaście form zdobionych odciskami sznura, kilka wylewów oraz części przydennych naczyń, bez możliwości ich pełnej rekonstrukcji. Analiza technologii masy ceramicznej sugeruje obecność osadnictwa kultury ceramiki sznurowej, Chłopice-Vesele lub mierzanowickiej. Z materiału krzemienego z tą fazą osadnictwa należy łączyć jedynie odlupki z siekier, brak natomiast jest innych form charakterystycznych dla tego okresu.

Poza datowaniem zostają zabytki kamienne i kostne.

Badanie stanowiska zakończono. Materiały czasowo przechowywane są w KA UMCS w Lublinie, po opracowaniu przekazane zostaną do Muzeum Okręgowego w Sandomierzu.

Stanowisko 5. Pierwszy sezon badań. Obozowisko schyłkowopaleolityczne (tradycja kultur tyliczakowych?), późnomezolityczne, z przelomu neolitu i epoki brązu oraz śladowe z wczesnego średniowiecza.

Stanowisko zostało odkryte jesienią 1984 r. w trakcie badań AZP.

Położone jest w odległości ok. 400 m na wschód od stanowiska 4 na krawędzi południowej tarasy akumulacyjnej Sanny.

Z powierzchni ponad 1/2 ha zebrano wówczas blisko 50 zabytków krzemiennych datowanych na paleolit schyłkowy (m.in. drapacz skośnik, wióry z dwupiętowością), mezolit (fragment rdzenia, 2 trapezy), neolit — KPL (1 fragment ceramiki, 2 fragmenty wiórowców).

W o. tatnich trzech latach zebrano z powierzchni dalszych kilkadziesiąt form, głównie późno-plejstocenijskich.

Niszczenie stanowiska przez piaskownicę spowodowało podjęcie badań wykopaliskowych. Założono cztery szurfy (39 m²) na kuluminacji stanowiska, w miejscu największej koncentracji zabytków na powierzchni.

Odkryto stosunkowo ubogi materiał zarówno w układzie pionowym, ograniczającym się do oraniny oraz górnego poziomu iluwium (tj. łącznej miąższości 40-50 cm), jak i poziomym, średnio do 10 zabytków na 1 m². Być może odmiennej sytuacji należy spodziewać się na odcinku pomiędzy szurfami (tj. na przestrzeni 20m), w tym sezonie dla badań niedostępnym.

Z szurfów oraz trzyletniej inspekcji powierzchniowych (bez AZP), uzyskano łącznie 361 kamieni, 2 okruchy kamienne, 44 fragmenty ceramiki, kilka grudek polepy oraz 2 fragmenty kości. Wśród inwentarza krzemienno-wytworów wyróżniono 67 narzędzi, 2 odpadki powstałe przy ich formowaniu, 28 rdzeni i form technicznych.

Materiał krzemienno-wytworowy zdeminowany jest przez formy schyłkowoplejstocenijskie: drapacze krótkie i krępe, ryłce klinowe i węglowe, tyłczaki makrolityczne (jeden o dwóch retuszowanych bokach, dwa łuskane na stronę spodnią), ponadto rdzenie jednopiętowe (m.in. zbliżone do mazowszańskich, kłockowate), kilka regularnych wiórów noszących negatywy dwupiętowości. Zarówno rdzenie, jak i niektóre odlupki, w tym i narzędzia, noszą ślady zastosowania techniki twardego tłuka. Mimo stosunkowo małej ilości materiały te prawdopodobnie należy łączyć z inwentarzami o tradycji tyłczakowej.

Pojedynczy trapez, ryłcowiec, rdzeń jednopiętowy wąskoodłupniowy, seria regularnych wiórków odbitych z rdzeni stożkowatych, stanowią fragment zespołu wieku atlantyckiego związanego z późną fazą mezolitu.

Osadnictwo z przelomu neolitu i epoki brązu reprezentuje ceramika oraz prawdopodobnie ułamki nieliczne polepy. Trudno natomiast jest wydzielić formy krzemienne związane z tą fazą osadnictwa.

Jako materiały niedatowane należy uznać nieliczne okruchy kamienne i kostne.

Na obu stanowiskach stwierdzono użytkowanie surowców krzemienno-wytworów świeciechowskiego, gościeradowskiego, narzutowego (barwy szarogranatowej i jasnobeżowej) oraz czekoladowego; śladowo ożarowskiego (stan. 4).

Badania będą kontynuowane. Materiały czasowo przechowywane są w KA UMCS w Lublinie.

Przegonia Narodowa, gm.
Czernichów woj. krakowskie
St. 1 AZP 103-53/13

Muzeum Archeologiczne w Krakowie

Badania prowadził mgr Mirosław Zajac. Finansował KZA woj. krakowskiego. Pierwszy sezon badań. Obozowisko ze schyłkowego paleolitu.

Stanowisko leży na rozległym spiaszczonym obszarze (prawdopodobnie zwydmionym), na lewobrzeżnej wyższej terasie Wisły. Można je z dużym prawdopodobieństwem łączyć ze stanowiskiem odkrytym w 1921 r. przez B. Czapkiewicza w Przegini Narodowej.

Wykop 1/90 o powierzchni 33 m² przylegał do lokalnego wybierzyska piasku. Eksplorację prowadzono warstwami mechanicznymi o miąższości 10 cm, w obrębie działek o powierzchni 1/4 m². Materiał krzemienno-wytworowy lokalizowano dwuwymiarowo i w obrębie 1/4 m² oraz w warstwie mechanicznej i w obrębie ogniw profilu glebowego. Ponadto przedolnkowano obszar 26 m².

W obrębie wykopu stwierdzono typową glebę biellicową z warstwą orną ścinającą górne ogniwa profilu. Materiały krzemienne zalegały w większości na głębokości 60-90 cm w poziomie iluwialnym i w stropowej części poziomu skały macierzystej.

W wyniku eksploracji uzyskano ok. 3 400 zabytków krzemienno-wytworów, występujących w lekko rozwleczonym układzie krzemienno-wytworowym. Nie wyeksplorowano całości krzemienicy, uchwyciono jej północną i zachodnią granicę.

Wśród wytworów krzemienno-wytworów wydzielono m.in. 21 rdzeni i fragmentów rdzeni, z których większość (13 szt.) to formy wiórowe jednopiętowe z odlupnią na węższym lub szerszym boku. Ponadto wystąpiło 5 rdzeni i fragmentów rdzeni dwupiętowych wspólnoodłupniowych. Wśród 77 narzędzi dominują drapacze (27 szt.) w większości na wiórach, głównie krótkie o ukośnych drapiskach, wachlarzowate, smukłe o prostych drapiskach. Pojedyncze formy to drapacze pyskowate, zdwojone i podokółkowe. Następną grupą narzędzi są liściaki i ich fragmenty (19 szt.), najliczniejsze (11 szt.) są trzepieniowate z retuszem płaskim na stronie spodniej, kilka dwukątowych i nie określone fragmenty. Ponadto wystąpiły 3 ryłce, 7 ryłczaków, półtyłczaki i tyłczaki.

Materiały przechowywane są w Muzeum Archeologicznym w Krakowie.

Badania będą kontynuowane.